

Afdeling	: R&E - Algemeen	B&W-voorstel:	DJ-885780
Naam opsteller voorstel	: Joke Jongeling (0495-575265)	Zaaknummer:	885778
Portefeuillehouder	: drs. G.J.W. (Geert) Gabriëls en drs. W.P.J. (Wendy) van Eijk	Publicatie:	Openbaar

Onderwerp

Plan van aanpak 'Visie religieuze gebouwen'.

Voorstel

1. In te stemmen met de procedure om te komen tot gemeentelijk beleid over gebouwen die gebruikt worden als gebedshuis ('Kerkenvisie').
2. Het uitwerken, begeleiden en uitvoeren van het plan van aanpak uit te besteden.

Inleiding

De gemeente is sinds jaar en dag actief betrokken bij het (ondersteunen van) behoud van monumenten. Een categorie van monumenten met een moeilijke behoudsopgave zijn de gebouwen voor de eredienst. Door een teruglopende betrokkenheid van de bevolking bij de geloofsgemeenschappen kunnen deze, vaak grote en complexe gebouwen, steeds moeilijker door de eigenaren onderhouden worden. Gehele of gedeeltelijke onttrekking aan de eredienst dreigt, gevolgd door neven- of herbesteding, verval of zelfs sloop. In de bijlage is een lijst opgenomen met alle religieuze gebouwen die hierbij betrokken zijn.

Behalve een religieuze en vaak monumentale functie bezitten de kerkgebouwen veelal ook een stedenbouwkundige, cultuurhistorische, sociale en/of toeristische functie en verlenen ze een buurt, wijk of dorp identiteit. Dit betekent dat behoud van de gebouwen voor de overheid van belang is en dat deze rol aan het veranderen is. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onderkent dit belang. Dit is in eerste instantie primair gericht op het behoud van erfgoed. Voor de hoogte van de bijdrage is echter integraal gekeken naar het aantal gebouwen dat als gebedshuis gebouwd is (inclusief noodkerken en bijvoorbeeld recente moskeeën).

Voor het ontwikkelen van integrale – landelijk zo genoemde - kerkenvisies stelt de minister in de periode van 2019 tot 2021 budget beschikbaar. In Limburg zijn de aanvragen voor deze decentralisatie-uitkering van de gemeenten Roermond en Weert dit

Weert, 13 november 2019	S		B	W	W	W	W	W
				GG	MvdH	TG	WvE	PS
		akkoord						
		bespreken						
Soort besluit: Besluit college								

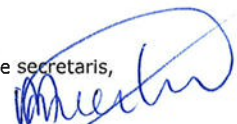
In te vullen door het B&W secretariaat:

- Akkoord
 Niet akkoord
 Akkoord met tekstuele aanpassing door portefeuillehouder
 Gewijzigde versie
 Anders, nl.:

Beslissing d.d.: 03-12-2019

Nummer: 10

De secretaris,

Beslispunt 3 toevoegen: De raad te informeren via een raadsinformatiebrief.

eerste jaar gehonoreerd. Om de materie objectief te benoemen wordt hier gekozen voor de term 'Visie religieuze gebouwen'.

Beoogd effect/doel

Doel van deze visie op religieuze gebouwen is het inventariseren van de problematiek van gebedshuizen, het bieden van een duurzaam perspectief op toekomstige omstandigheden, het vormen van een netwerk van betrokken partijen en het maken van afspraken over de rol van die partijen.

Argumenten

1.1 Gebedshuizen hebben een maatschappelijk en stedenbouwkundig belang.

De religieuze gebouwen geven identiteit en sociale samenhang. Ze vormen vaak een landmark en middelpunt in de buurt of zelfs regio. Binnen deze categorie zijn de rijks en gemeentelijk beschermde monumenten extra waardevol.

Ondanks een toenemende ontkerkelijking van onze samenleving blijven deze gebouwen getuigen van identiteit en geven ze een waardevol tijdsbeeld. Door de ontkerkelijking zijn veel eigenaren minder goed of in het geheel niet meer in staat om de zorg voor het erfgoed te organiseren en financieel te dragen. Hierdoor verschuift de 'verantwoordelijkheid' van de zorg voor dit erfgoed steeds meer van de eigenaren (vaak kerkbesturen) naar de samenleving als geheel.

De gemeentelijke overheid is hierin vaak een belangrijk aanspreekpunt en (beoogde) partner, bijvoorbeeld via subsidies, beleid en regelgeving. Deze rol wordt nu zo belangrijk dat het nodig is dat de gemeente zich er op bezint of en hoe deze rol kan worden ingevuld en hoe daarbij kan worden omgegaan en samengewerkt met partners. Hierbij is het noodzakelijk dat de gemeente en de partners kunnen acteren vanuit een gedeelde visie op de toekomst van de gebouwen.

1.2 Een visie op religieuze gebouwen biedt kansen voor samenwerking en toekomstig gebruik.

Onderwerp van de visie is de toekomst van het religieuze erfgoed en de rol die de verschillende partijen hierbij (kunnen) spelen. De visie stelt eigenaren, de gemeente en andere betrokkenen in staat te anticiperen op de komende veranderingen ten aanzien van functie, gebruik en eigendom van de gebedshuizen. Dit op basis van een gezamenlijk geformuleerde visie op de toekomst.

In de visie worden procesafspraken tussen de verschillende partijen beschreven die bijdragen aan goed gebruik van de gebouwen en tevens het behoud van het erfgoed. Deze procesafspraken hebben tot doel improvisaties op het gebied van bijvoorbeeld financiering van onderhoud, her- of nevenbestemming etc. te voorkomen. De visie krijgt zo een zo breed mogelijk draagvlak. Bij monumentale gebouwen is het behoud een uitgangspunt, maar in beginsel zijn alle denkbare toekomstperspectieven voor de gebouwen bespreekbaar.

1.3 Voor een integrale aanpak dienen alle gebedshuizen en denominaties te worden betrokken.

De hoogte van de uitkering wordt bepaald aan de hand van het aantal in de gemeente aanwezige objecten die oorspronkelijk voor de eredienst zijn gebouwd (een monumentale bescherming is hierbij geen eis). Het is aan de gemeente zelf om te bepalen of andere religieuze gebouwen (zoals bijvoorbeeld kloosterkerken en kapellen) in de visie worden meegenomen.

Roermond wil zich concentreren op alleen de gebouwen met een monumentale status. Voor Weert wordt voorgesteld alle in gebruik zijnde religieuze gebouwen met nuttige verblijfsruimte in het proces te betrekken. Dit betreft naast katholieke kerken ook een protestantse kerk, moskeeën en een Koninkrijkszaal. Een overzicht is als bijlage bijgevoegd.

Daarnaast dient nog geïnventariseerd te worden welke geloofsgemeenschappen of denominaties in Weert actief zijn. Sommige groepen maken nu gebruik van bijvoorbeeld wijkgebouwen. Zij zijn ook partij bij het opstellen van de visie.

1.4 Voor een integrale visie dienen alle partijen te worden betrokken.

Een kerkvisie houdt in dat in principe alle lokaal betrokken partijen aan tafel zitten tijdens het proces van totstandkoming van de visie. Om het proces qua omvang beheersbaar te houden wordt voorgesteld in eerste instantie de volgende partijen bij het proces te betrekken:

1. de eigenaren;
2. de geloofsgemeenschappen;
3. de overkoepelende organisaties van eigenaren (b.v. het bisdom Roermond);
4. werkgroepen etc. die bij het behoud betrokken zijn (bijvoorbeeld stichtingen en wijk- en dorpsraden);
5. betrokken erfgoedorganisaties;
6. (betrokken afdelingen binnen) de gemeente.

Hierbij kan er voor gekozen worden om de betrokkenheid van de verschillende partijen naar omstandigheden te differentiëren. Ook worden in een later stadium van het proces aanvullende partijen, zoals wijkbewoners, bij het proces betrokken. Dit wordt bij het begin van het proces breed gecommuniceerd. Daarbij is het nodig om in de visie op te nemen welke partijen in welke situatie en op welk moment bij de verschillende processen betrokken worden.

1.5 Er is voordeel en efficiëntie te behalen door intergemeentelijke samenwerking.

Met de provincie is overleg gevoerd over haar rol bij het opstellen van de kerkvisies van de verschillende gemeenten. Zij heeft aangegeven geen rol te zullen spelen. Op dit moment wordt ambtelijk overleg gevoerd met de gemeente Roermond. Dit is de enige andere gemeente in Limburg die dit jaar de uitkering heeft aangevraagd en een visie wil opstellen. Bekeken wordt of bepaalde delen van het communicatieproces, bijvoorbeeld de contacten met het bisdom, gezamenlijk kunnen worden opgepakt. Mocht deze mogelijkheid er blijken te zijn dan kan dit zonder meer binnen het voorgestelde projectplan.

1.6 Voor het tot stand komen van de kerkvisie is een plan van aanpak nodig.

In grote lijnen bestaat het proces van de totstandkoming van de kerkvisie uit de volgende stappen:

Opstellen praatstuk

Om de gesprekken met de verschillende partijen op gang te brengen zal door de afdeling Ruimte & Economie in overleg met de collega's van Roermond, een startdocument worden opgesteld. Voor de uitvoering wordt een extern bureau in de arm genomen.

Informeren

In deze fase worden de partijen op de hoogte gebracht van het voornemen van de gemeente om een visie voor religieuze gebouwen op te gaan stellen en worden ze uitgenodigd om op voorhand na te denken over hetgeen ze zouden willen bespreken.

Kennis maken

In een bijeenkomst, eventueel gevolgd door een individueel gesprek worden de verschillende perspectieven en belangen naar voren gebracht. Gezocht wordt naar een gezamenlijk uitgangspunt.

Ophalen

In deze fase wordt samen met de verschillende partijen geïnventariseerd welke problemen er spelen, hoe men kan samenwerken en welke rol men voor elkaar ziet weggelegd om deze problemen te helpen oplossen.

Structuur aanbrenge

Op basis van de 'opgehaalde' informatie worden overeenkomsten en kansen benoemd. Hierin wordt de stand van zaken geschetst en wordt een voorstel gedaan voor de toekomstige rol van de verschillende partijen.

Terugkoppelen

Het voorstel wordt aan de partijen teruggekoppeld en eventueel besproken.

Verwerken

Het voorstel wordt naar aanleiding van de terugkoppeling aangepast.

Besluitvorming

De conclusies en aanbevelingen worden aan het college voorgelegd.

Informer

De deelnemende partijen en het bredere publiek worden op de hoogte gebracht van de visie. Hierbij dient op een zorgvuldige wijze te worden omgegaan met eventueel tijdens het proces gedeelde vertrouwelijke informatie.

Het gehele proces zal naar verwachting minimaal een jaar in beslag nemen. Het maken van een preciezere projectplanning is, vanwege de aard van de verschillende deelnemende partijen (veelal vrijwilligers) niet mogelijk. De tijdspanne van minimaal een jaar wordt hier genoemd op basis van ervaring bij andere gemeenten in Nederland.

2.1 Uitbesteding van de procesuitvoering garandeert een professionele en objectieve aanpak

Binnen de huidige formatie is geen ruimte om dit proces zelf uit te voeren. Ook vraagt dit proces specifieke vaardigheden en kennis. Uiteraard worden de relevante afdelingen inhoudelijk betrokken. Dit proces kan als pilot dienen voor andere participatietrajecten, zoals de gemeentelijke omgevingsvisie. De toegekende decentralisatie-uitkering voorziet in voldoende budget om een externe specialist op gebied van communicatie opdracht te geven.

Kanttekeningen en risico's

Tijdens het proces kan vertrouwelijke informatie op tafel komen. Partijen dienen de garantie te krijgen dat deze informatie niet openbaar wordt gemaakt.

Bij volledige uitbesteding van het proces kan de rol van de gemeente ondersneeuwen. Het bestuur en de inhoudelijk betrokken ambtenaren hebben het voortouw in de beleidsvorming op basis van de verzamelde gegevens.

Een deel van de gebouwen heeft een status als rijks of gemeentelijk monument. De bijbehorende consequenties dienen in de afwegingen betrokken te worden.

Financiële, personele en juridische gevolgen

Voor het opstellen van een integrale visie voor alle kerkgebouwen binnen de gemeente Weert is dit jaar een eenmalige decentralisatie-uitkering ontvangen van € 25.000,- van het rijk (grootboek 5410000/kostencategorie 6343016). De bijdrage is bedoeld om de

dialogo met kerkbesturen, eigenaars en andere betrokkenen over mede- en hergebruik te stimuleren. Dit is een langlopend proces dat uitmondt in een rapportage. Dit proces wordt nog dit jaar opgestart en zal naar verwachting t/m 2021 duren. Daarom is via de slotwijziging 2019 een voorstel ingediend om dit budget over te hevelen naar 2020 (5410000/6343016).

De uitgaven (uitwerking en faciliteren bijeenkomsten, maar bijvoorbeeld ook uitvoering van een goed idee of kosten bouwkundige inspectie) dienen binnen dit budget te blijven.

Duurzaamheid en biodiversiteit

Eenzijds wordt met het opstellen van deze visie duurzaam en efficiënt gebruik van beschikbare accommodaties gestimuleerd. Anderzijds spelen de mogelijkheden voor duurzaamheidsmaatregelen (zoals bijvoorbeeld zonnepanelen, isolatie en warmtepompen) een rol bij de bruikbaarheid en toekomstperspectief van de gebouwen.

Een aspect dat makkelijk wordt vergeten is dat religieuze gebouwen niet alleen menselijke gebruikers hebben, maar vaak ook planten en dieren. Zolders en torens zijn vaak uitstekende biotopen voor vleermuizen, vogels en muurplanten. Hoewel dit soms op gespannen voet staat met behoud van het gebouw, dient hieraan ook aandacht te worden besteed.

Uitvoering/evaluatie

Gezien de grote overeenkomsten in problematiek en procedures, maar ook om een gelijkwaardige sparringpartner te hebben en het proces te versnellen, wordt voorgesteld het plan van aanpak samen met Roermond uit te werken. Dit betreft vooral het gezamenlijk optrekken richting provincie en bisdom. In het vervolgtraject worden de individuele gesprekken met lokale belanghebbenden uiteraard apart gevoerd.

Voorgesteld wordt het plan van aanpak extern te laten uitwerken door een specialist in communicatie.

Communicatie/participatie

Communicatie is het sleutelwoord in het proces om te komen tot een visie op religieuze gebouwen. Doel van de decentralisatie-uitkering is vooral het op gang brengen van de dialoog tussen betrokken partijen, verbindingen te leggen en mogelijkheden te benutten. Het doel is het proces, niet een beleidsstuk; het eindproduct van het proces heeft geen verplichte vorm. Dit kan bijvoorbeeld een helpdesk of website zijn, een structureel overleg of zelfs de conclusie dat er geen mogelijkheden voor samenwerking zijn.

Belangrijk in het proces is verwachtingsmanagement van begin af aan. Uiteindelijk is iedereen op een of andere manier betrokkene, als eigenaar, kerkganger, omwonende, vakspecialist of toerist. Iedereen dient op het juiste moment in het proces een plaats te krijgen.

De samenwerking met Roermond in een gezamenlijk bericht naar buiten te brengen.

De raad te informeren via een raadsinformatiebrief (RIB), zie bijlage.

Overleg gevoerd met

Intern:

Lusan Korten (R&E Vastgoed), Marianne Schreuders en Lieke Houkes (Communicatie), Henk Creemers (R&E Juridische zaken), Roel Deneer (OCSW accommodatiebeleid),

Edward Salman (Financiën), Roy Thijssen (coördinator omgevingsvisie) en Jan Ploumen (wijk- en dorpsraden).

Extern:

Gemeente Roermond, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, commissie Cultuurhistorie.

Bijlagen:

- Toekenning decentralisatie-uitkering
- Overzicht religieuze gebouwen in Weert
- Kerkenvisies als kans, presentatie Frank Strolenberg, programmaleider
- Word cloud Kerkenvisie
- Concept raadsinformatiebrief